

Nem félünk a várostól

(vizsgafelkészítő az újabb horvát próza tantárgyból)

VUKOVÁR

Személyi igazolvány

Név: Vukovár

Szülő neve: Vukovár

Tartózkodási helye: Vukovár

Tudom, az irodalmi szakemberek vajmi ritkán bólintanak rá, hogy arculatával egy város legyen bármely elbeszélés főhőse. Most is fintorognak majd, kérdvén: honnan lehet egy városnak joga ahhoz, hogy egyenrangúan csatlakozzon mindazon sok irodalmi entellektüelhez, megcsalt nőhöz, árulóhoz, szeretőhöz, bolondhoz, vitézhez, képzelt beteghez; honnan a csudából kerül elő egy város mindazok között, akiket az olvasók könnyeikkel igyekeznek meggyőzni testi és lelki valójukról. Hogy félreértés ne essék, nyilvános fellépésem ügyét illetően nem kérdeztem senkit; se a horvát szábor érdemes tagjait, se az országos ügyvédi kamara vezetőit. Sőt, még magát a népet sem kérdeztem meg. A nép egyébként is mindig megbocsát. A hatalmon lévők utasításai pedig a tanácsaikkal együtt túl metaforikusak, egymástól eltérők, ellentmondók, szubjektívek, kiszínezettek, átgondoltak és számítók. Csak összezavarnának a sokféleségükben. Mert tisztában voltam én tizenhét évvel ezelőtt is azzal, hogy mi a teendő. Még nem vénültem meg annyira, de még nem is épültem fel annyira, és nem akarok felejteni. Mi lenne, ha még én is szólongatnám, amikor annyian teszik ezt az én és hozzátartozóim nevében, annyi más is kívánja. Írom ezt, mielőtt éjfél ütne az óra, s a naptár még november tizennyolcadikát mutatna. Érzem, egész testemben remegek, ahogy remegtem akkor is: ezerkilencszáz 91-ben. A malter darabkái megint hullnak lefelé az Eltz kastély oldaláról, rázkódnak az adománytéglákból épült falak, megdől a víztorony, a Duna vizére lejjebb lóporfüst pókhálója ereszkedik. Ki kell pihennem magam reggelig, hogy szép mosollyal fogadhaszam a magas tisztségviselőket. Mindenki beszélni fog, míg én majd csak hallgatok a saját napomon. Hát, hogy ne bolonduljak meg előttük is szószátyárul megnyilatkozván, úgy döntöttem, szavaimat egy student iromány furcsa hősi gyülekezetének ajándékozom inkább. Nem fognak ők sem nehezteni rám, ugyanis jómaguk is, szegények, mindig holmi évfordulók, kerek dátumok, írásbeli dolgozatok és kvízműsorok után kutatnak, amelyekben végül ők is eszükbe

---

Julijana Matanović 1959-ben született Gradačacban (Bosznia és Hercegovina). Író, irodalomtörténész. Egyik legnépszerűbb könyve, a *Miért hazudtam nektek* magyarul is olvasható. Zágrábban él.

juthatnak valakinek. Megbomolhatnak közösen, hogy úgy bomoltan gondolataik félreértelmezéséről panaszkodjanak. Szeretnének disputát nyitni arról a világról, amely fiataljaikat a mai nap körülveszi, azokat a hébe-hóba olvasókat.

Én egyes szám első férfi személyben csurig vagyok a pusztulásomról szóló értekezésekkel. Legtöbbet és legalaposabban azokon a jeles dolgozatokon töröm a fejem, amelyek szerzői amerikai szociológusokkal konzultáltak nevezett témában. Különös elővigyázatossággal nyúlok azokhoz a regényekhez is, amelyek szerzői a szerencsétlen helybeli nők megerőszakolásáról szóló leírásaikat különféle statisztikákra és szorzótáblákra alapozták. Az ilyesféle megközelítésmód jött mostanság divatba. Hordják, s jó, ha magukat is elhordják! – hangzik víg tónussal a számból. Vallomásokot hallgatni első kézből túl megrázó. Semlegesíti a kreatív energiáit minden leendő tárgyilagos gondolkodónak, derék tollforgatónak, aki előtt tárva a jövő kapuja. Kikövezett az érvényesülés útja a hírnévig, amely nem ismer határokat, bár egyelőre csak az első hét lépés maradt a hát mögött. Minél többet beszélek ezen az évfordulás éjszakán, annál jobban úgy érzem, hogy magamnak az egyetlen igaz társaságot választottam, amíg mások glancolják a mi háztáji békebeli történelmünk kimagasló szereplőinek a cipőit, fényezik a limuzinjaikat, nem utolsósorban tesztelik az őrzővédő izomgyak kondiját. Társaságom megértéssel viszonyul abbéli hő vágyamhoz, hogy viszontlássam a híres védelmi parancsnokunk kockás papucsát, akit fiatalabb újságíróink szeretetből Maci nagyapucinak becéztek. Kérdem én Önöktől, tegyék szívünkre a kezünket, akár mind a jobbat, mind a balt egyszerre: hát nem pusztán csak irodalmi tény lennék? Hős figura. Amikor hőst mondok, akkor mindazon művek garmadája gondolkodik, fikcióra és nem-fikcióra, amelyek mesés oldalaival beterítve összes utcám, múzeumom, bunkerem és fasorom a gesztenye illata, az iszap szaga és a tiltott szerelem izgalmai mellett. Hálás vagyok mindezért. Olyan széplelkek örökítettek meg, akik szerettek és megértettek, s büszkén bírták a társaságomat. Mindnyájukat ismerem, keblemre szorítom őket. Az igaz szívben egyébként nincsenek halottak, elesettek, eltűntek. A város szelleme virraszt az öröklétű polgártársak felett; azok felett is ott, a Mennyben; azok felett, akik átugrották a gyermekkorukat, s eljöttek meglátogatni a legrosszabb időkben. Most, amíg Hamupipőke cipőjében várom az éjfél, felidézem magamban Alenka rólam írt könyvének lapjait és sorait, közben tudom, hogy egyetlen ünnepi torta sem lesz olyan édes nekem – pusztulásom után egy évvel, majd még egy újabb évvel és így tovább –, mint amilyen az ő háborús dobostortája volt. És ki tudja, hányadszor és hányadszor zokogok fel Siniša mondatait olvasva. Mondok hálás köszönetet fényképész Zorannak, aki rólam írva sok jó kis leckét adott sok-sok tollforgatónak művészet dolgában. Köszönetet mondok a fiúkának is, akik sosem hoztak össze sikerrel egyetlen iskolai dolgozatot sem, azonban túlélvén a várost: megírták az emlékirataikat. Lehet, ma éjjel nem alszanak, lehet, éppen gyertyákat gyújtanak, lehet, zokogva róják a Dunapartot, szenteltvízzel öntözik a rózsapalántákat, amelyek kifejlett példányaival egy másik évfordulón – noha senki sem hívta őket – beszórájk majd a Szent Kereszt útjának valamely stációját, a régi Kukorica útét. Ami pedig a hősi mivoltomat illeti? Irodalmi hőssé válok mindazok beszélyeiben és mondataiban, akik az egyetlen és oszthatatlan igazság szószólóinak mutatják magukat rendíthetetlen hitükkel; akik pontosan tudják, hogyan éreztem én magam, mert én az ő leen-

dó politikai és szónoklati boldogságuk kedvéért épp úgy éreztem magam adott pillanatokban. Az ő pillanataikban, nem az enyéimben. Hőssé nemesülök ott, ahol csak szereplőnek kellene lennem, és csupán egy alak vagyok ott, ahol – minden szerénységem dacára – főhőssé kellene magasztosulnom.

Ha pedig netán az egyik jövőbeli évfordulón felbukkan majd egy ifjonc az ő irodalmi zsenyéivel, aki jókora távolságtartással írta meg a rólam bemutatandó regényét, amely a különféle magas pozíciójú tisztségviselők és akadémiai történészek tollából kifolyt dokumentumok alapos tanulmányozásából született meg, hát nem csodálkoznék, amennyiben az én nevem ott csupa kisbetűvel állna. Dafke nem fogok haragudni arra az ifjúra. Fel fogom ismerni ebben a tettben a történelem lektorainak szóló üzenetet. Ugyanakkor azok, akiknek a tevékenysége a kisbetűhöz vezetett, bizonyára írástudatlannak és problematikusnak kiáltják majd ki azt a – tegyük fel – srácot. Én meg annyi embernek bocsátottam már meg, köztük olyanoknak is, akik nem is kérték, hogy nekik is meg fogok bocsátani. Megbocsátok majd, ahogy az ember meg tud bocsátani. Megteszem ezt idén is, pár perccel éjjel előtt. Túl sok mesével tömték tele a fejem ahhoz, hogy ne tudnék ma éjjel is simán válaszolni a tanító néni kérdésére, amely ahhoz a perchez fűződik, amelyben a tündérmese kellékei eltűnnek a színről.

BALÁZS ATTILA fordítása

